

*Історія і сучасність
дитячих бібліотек
Кіровоградської області*

**ОЛЕКСАНДРІВСЬКА РАЙОННА
БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ**

Департамент культури, туризму та культурної спадщини
обласної державної адміністрації

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г.Шевченка

Відділ розвитку дитячих бібліотек і маркетингу

**Історія і сучасність
дитячих бібліотек
Кіровоградської області**

ОЛЕКСАНДРІВСЬКА РАЙОННА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ

В и п у с к V

м. Кропивницький
2017

Історія і сучасність дитячих бібліотек Кіровоградської області. Вип. V
Олександрівська районна бібліотека для дітей / Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г.Шевченка; укладання, обробка матеріалів, комп'ютерна верстка Л.С.Босюк; редактор Н.І.Расторгуєва; відповідальна за випуск Т.С.Манжула. – Кропивницький, 2016. – 15 с. : фото.

У виданні йдеться про розвиток і становлення районної бібліотеки для дітей ХХ та початку ХХІ століть. При укладанні історії Олександрівської РДБ використано різні джерела: інформаційні матеріали, фото, листи, спогади, отримані від керівників бібліотеки, методичні видання, інформаційно-статистичні звіти, статті з періодики, альбоми-естафети, історико-краєзнавча література та фото з архіву відділу розвитку дитячих бібліотек і маркетингу та фондів ОДБ ім. Т.Г. Шевченка, Інтернет-ресурси. Випуск має «Передмову», «Скорочення слів» та «Використані інформаційні джерела».

Видання носить історико-дослідницький та довідковий характер і призначено для бібліотечних працівників, викладачів у сфері бібліотечних та інформаційних послуг, студентів, користувачів бібліотек та всіх, кого цікавить історія і культура краю.

*Кожен з ... періодів
в історії дитячих бібліотек,
залишив нам культуру
і духовну спадщину,
яка займає гідне місце
в українській культурі.*

*Історія розвитку
бібліотек України для дітей
(1960-1974 рр.)*

Передмова

Бібліотеки для дітей, як своєрідні соціально-інформаційні та культурно-просвітницькі центри з питань дитинства, є невід'ємною частиною бібліотечної системи нашої держави, її історичного, духовного та культурного надбання.

У нашій країні існує мережа спеціалізованих бібліотек для дітей (ст. 6, Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»), що підпорядкована центральним органам виконавчої влади, а за адміністративним підпорядкуванням – знаходиться у сфері управління місцевих органів виконавчої влади та місцевих рад. Бібліотеки для дітей виокремлюються серед інших своїм цільовим призначенням, складом користувачів – дітей різних вікових і соціальних груп та організаторів дитячого читання, спеціалізацією бібліотечних фондів. Заклади забезпечують вільний доступ своїх користувачів до інформації, задовольняють їхні інформаційні потреби у самоосвіті та набутті комплексу знань для повноцінної життєдіяльності. Головним координаційним і методичним центром для дитячих бібліотек краю є обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г.Шевченка, яка опікується питаннями функціонування і збереження бібліотечної мережі, здійснює аналітико-прогностичну, маркетингову, дослідницьку, видавничу діяльність, підвищення професійного рівня працівників дитячих бібліотек області.

Шлях розвитку дитячих бібліотек України ХХ ст. був непростим. У їх становленні певну роль відіграла Третя Всеукраїнська нарада по освіті (15-17 червня 1921 рік), де підкреслювалось, що дитяча бібліотека повинна бути виділена із сітки бібліотек для дорослих, укомплектована спеціалістами, спеціальною дитячою літературою і бібліографією. Першим офіційним документом у республіці, в якому розрізнялися типи бібліотек та їх підпорядкованість був «Кодекс законів про народну освіту УРСР» (листопад, 1922 рік). Дитячі бібліотеки, як самостійний тип бібліотек, входили в групу центральних бібліотек повітових міст. У червні 1926 року, на Першому Всеукраїнському з'їзді, було визначено поняття «дитяча бібліотека» і «самостійна дитяча бібліотека». **20-ті рр. ХХ ст. є початком формування мережі бібліотек для дітей на теренах і нашого краю.** Так, у дослідженні Г.Погребняк «Становлення та розвиток дитячих бібліотек України», зазначається, що на території України існувало 23 самостійних центральних дитячих бібліотеки, в основному, в міських центрах, зокрема, Миколаєві, Херсоні, Катеринославі, Одесі, Кіровограді».

Створення бібліотек у **30-ті роки** нерозривно пов'язані з адміністративно-територіальними реорганізаціями областей України. **10 січня 1939 року відбулось утворення Кіровоградської області, що сприяло появі обласної бібліотеки для дітей, з 2015 року – ім. Т.Г. Шевченка. До складу області увійшли райони, де вже існували дитячі бібліотеки: Піщаний Брід, нині – село Добровеличківського району, Нова Прага, нині – селище міського типу Олександрійського району.**

Друга світова війна на території України (1941-1945 рр.) перериває відкриття дитячих бібліотек, руйнує існуючі.

Відродження та створення нових бібліотек для дітей в області розпочинається **у 2-й половині 40-х рр. ХХ ст. У жовтні 1945 року відновлює свою діяльність обласна бібліотека для дітей,** згідно з рішенням Кіровоградського облвиконкому від 3.10.1945 р. № 1331. **Протягом 1945-1949 рр. в області утворюються ще 15 бібліотек для дітей.**

У **50-60 рр.** на розвитку мережі дитячих бібліотек певним чином позначилось подальше територіально-адміністративне формування структури областей України, у т. ч., й Кіровоградської. У цей період припинили своє існування Аджамський, Великовисківський, Витязівський, Глодоський, Златопільський, Єградківський, Підвисоцький, Піщанобрідський, Тишківський, Хмельвський, Червонокам'янський райони. У зв'язку з цим змінився статус дитячих бібліотек, які стали дитячими відділами, міськими бібліотеками. З'явилися зональні бібліотеки, завданням яких було надання методичної допомоги бібліотекам навколишніх сіл. Статус зональної дитячої бібліотеки отримали Піщанобрідська (1959 рік), Новопразька (1962 рік), Рівнянська (1966 рік) районні дитячі бібліотеки. У **50-ті рр.** відкривається 17 закладів.

На початку 60-х років, відповідно до наказу Міністерства культури «Про реорганізацію роботи бібліотек для дітей» (1962 рік), бібліотеки для дітей та юнацтва отримують статус бібліотек для дітей. У цей період в області було відкрито ще 3 дитячі бібліотеки. **Всього в області на кінець 60-х років налічувалось 33 самостійні бібліотеки для дітей: Кіровоградська державна обласна бібліотека для дітей ім. А.П.Гайдара, 21 районна, 8 міських, 3 зональні.**

Починаючи з 1975 року, дитячі бібліотеки поступово входять до складу районних, міських централізованих бібліотечних систем області (ЦБС), що позитивно відобразилось на комплектуванні

бібліотечних фондів, матеріальній базі, технічному оснащенні. Як результат – більш якісне бібліотечне обслуговування.

Впродовж **70-80-х років** відбувається подальше розширення мережі дитячих бібліотек. Відкрилися бібліотеки для дітей у: м. Кіровоград – філії №№ 19, 21; м. Олександрія – філія №3; смт Побузьке Голованівського району; с. Липняжка Добровеличківського району.

У 1989 році, на теренах нашого краю нараховувалось 41 спеціалізована бібліотека для дітей: обласна бібліотека для дітей ім. А.П.Гайдара, 21 районна, 16 міських, 3 сільських – Липнязька, Піщанобридська (Добровеличківський район), Рівнянська (Новоукраїнський район). Кількісні показники бібліотек для дітей області (крім, ОДБ ім. А.П.Гайдара) становили: фонди бібліотек – 1 млн 144 тис. прим. документів; кількість читачів – 78,8 тис. осіб.

90-ті роки в історії бібліотечної справи позначені скороченням мережі бібліотек для дітей. Реорганізовано у дитячі відділи при бібліотеках для дорослих: Знам'янську РДБ (1992 рік), Липнязьку СДБ (1993 рік); Кіровоградську РДБ, Новопразьку МДБ, Піщанобридську СДБ (1997 рік), Олександрійську РДБ (1998 рік). Статус міських бібліотек для дорослих отримали дитячі бібліотеки: філія №2 Олександрійської міської ЦБС і філія №14 Кіровоградської міської ЦБС. **У 1999 році функціонували 33 дитячі бібліотеки: ОДБ ім. А.П. Гайдара, 18 РДБ, 13 МДБ, 1 СДБ.** Загальна кількість бібліотечного фонду бібліотек (крім, ОДБ ім. А.П.Гайдара) складала – 881,7 тис. прим. документів, а читачів налічувалось 65,6 тис. осіб.

У XXI столітті, як і у попередньому, мережа спеціалізованих бібліотек для дітей продовжує трансформуватись. У 2009 році створюється Витязівська сільська бібліотека для дітей (Бобринецький район). Разом з тим, втрачають самостійність (стають дитячими відділами при бібліотеках для дорослих): Знам'янська МДБ (2004 рік), Маловисківська РДБ (2005 рік), Онуфріївська РДБ (2011 рік). Закрито Світловодську РДБ (2008 рік).

На початок 2017 року, в області налічується 30 спеціалізованих бібліотек для дітей: обласна, 15 районних, 12 міських, 2 сільських. 16 бібліотек для дітей, у т. ч. обласна, є самостійними (тобто, не відносяться до ЦБС), 14 – входять до складу районних (міських) ЦБС. З вересня 2015 року Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. А.П. Гайдара носить ім'я Т.Г.Шевченка.

За даними державної статистичної звітності за 2016 рік бібліотечний фонд 30-ти бібліотек для дітей області – універсальний і багатогалузевий, містить 757,7 тис. прим. документів (у т. ч., в ОДБ ім. Т.Г.Шевченка – 171,0 тис. прим.) українською та іноземними мовами. Основний масив фондів – книги – 730,39 тис. прим., чимало періодичних видань – 25,71 тис. прим., аудіовізуальні та електронні видання складають 1,6 тис. прим.

Кількість обслужених користувачів у дитячих бібліотеках – 60,8 тис. осіб (у т.ч. ОДБ ім. Т.Г.Шевченка - 12,4 осіб). Серед зареєстрованих користувачів більшість – діти до 15 років – 34,8 тис. осіб (у т. ч., ОДБ ім. Т.Г. Шевченка – 8,2 тис. осіб). Відвідування дитячих бібліотек становлять 702,5 тис. (у т. ч., 112,2 тис. в ОДБ ім. Т.Г. Шевченка). **З'явилися інтернет-користувачі** – 7,4 тис. осіб (у т. ч. ОДБ ім. Т.Г. Шевченка – 1,2 тис. осіб)

Дитячі бібліотеки області володіють базою новітніх технічних засобів, що сприяє розширенню спектру інформаційно-бібліотечних послуг, інноваційних підходів в обслуговуванні користувачів та сучасному іміджу закладів. Так, 15 бібліотек для дітей області стали переможцями у конкурсі проектів Всеукраїнської програми «Бібліоміст» (партнерська робота Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Міністерства культури України та Української бібліотечної асоціації, за підтримки Фондації Білла та Мелінди Гейтс). Це сприяло значному розширенню комп'ютерного парку дитячих бібліотек.

У 2016 р. 28 бібліотек для дітей, у т. ч. ОДБ ім. Т.Г. Шевченка, мали 124 комп'ютери і 79 одиниць копіювально-розмножувальної техніки.

Доступ до мережі Інтернет, електронної пошти забезпечували користувачам 27 бібліотек.

Власні електронні ресурси дитячих бібліотек, у т. ч. ОДБ ім. Т.Г. Шевченка, дають можливість широко представляти діяльність закладів у мережі Інтернет: на 11 сайтах, 15 блогах. І цей процес має продовження.

З огляду на те, що не збереглося документів про заснування окремих бібліотек, за основу брались дані з книги «Історія міст і сіл Української РСР. Кіровоградська область», дати перших записів інвентарних книг бібліотек, спогади старожилів.

Підсумовуючи, можна констатувати, що роль дитячих бібліотек у соціалізації духовного зростання юної особистості – неocenенна. Тому, на наш погляд, вкрай важливо було висвітлити труд дитячих бібліотек. Саме задля цього створювалось дане видання, яке носить історико-дослідницький та довідковий характер.

**Висловлюємо щирі вдячність усім фахівцям бібліотеки,
хто долучився до збиральницької роботи про діяльність свого закладу.**

Олександрівський район
Районна бібліотека для дітей

1946 рік вважається датою створення районної дитячої бібліотеки. Підстава – «Книга наказів культвідділу Олександрівського району за 1945-1947 роки» (архів відділу культури і туризму Олександрівської РДА). У Книзі є Наказ райвиконкому та культвідділу №12 від 10.08.1946 року «Про зміну розпорядку роботи по районній дитячій бібліотеці», а у §3 зазначено часи роботи районної дитячої бібліотеки: з 11.00. до 19.00. А також, Наказ №3 від 10.09.1946 року «Про надання відпустки завідувачій районної дитячої бібліотеки К.Г.Гребенюк».

Отже, першим керівником дитячої бібліотеки була Катерина Григорівна Гребенюк, яка працювала до 1971 року. Мала значний досвід роботи, перебуваючи з 1935 року на посаді бібліотекаря, відповідаючого за роботу дитячого відділу при районній бібліотеці для дорослих. Закінчила Харківський Інститут культури (заочне відділення). Її роботу у дитячій бібліотеці неодноразово відзначали подяками, преміями, грамотами районного відділу культури та обласного управління культури, Почесною грамотою Міністерства культури СРСР.

Районну дитячу бібліотеку розмістили у центрі селища, в одноповерховому приміщенні, в якому знаходилась і доросла бібліотека. Наприкінці 1947 року було виділено ще одну кімнату для дитячої бібліотеки.

З 15.10.1947 року з'явилась **посада бібліотекаря, на яку призначили Дубову Надію Йосипівну**.

На той час, дитячою бібліотекою обслуговувалось 400 читачів. Фонд становив 1200 примірників документів згідно інвентарної книги №1. Книги дітям видавали через вікно видачі, яке виходило у невеликий коридор. Юним читачам доводилось витрачати чимало часу, щоб взяти книги у бібліотеці. До того ж, не вистачало популярної літератури, школярів записували в чергу на ті книги, що їм дуже подобались. Щоб якось поліпшити ситуацію, бібліотекарі визначали дні обслуговування для різних вікових категорій читачів.

Через 3 роки **на посаду бібліотекаря прийняли Самарську Поліну Іванівну** згідно наказу №14 від 12.09.1950 року Олександрівського культвідділу. А з 1.09.1954 року її змінила **бібліотекар Полякова Валентина Сергіївна**.

Згодом, у 1956 році, ввели ще одну штатну одиницю – **завідувач читальною залю, на яку затвердили Тищенко (Борідченко) Галину Марківну**. Для читальної зали виділили невеличку кімнату, де проводили масові заходи для дітей, пропагуючи дитячу книгу шляхом голосних читань, бесід, дитячих ранків, читацьких конференцій, усних журналів, зустрічей з партизанами-земляками тощо. Частина бібліотечних заходів проводили і в місцевій школі. А ще, діти дуже любили бувати на виставах лялькового театру, що з'явився у бібліотеці завдяки Будинку піонерів. Це був один із перших бібліотечних лялькових театрів в області. Юні читачі виступали в якості завзятих «артистів». На спектаклі приходило стільки дітей, що приміщення читальної зали не могло вмістити усіх бажаючих.

У 1957 році, за рахунок місцевого бюджету, розпочалось будівництво нового двоповерхового приміщення для районних бібліотек. Верхній поверх призначався бібліотеці для дорослих; нижній – для дитячої бібліотеки. У цій роботі допомагали усі: дорослі, культпрацівники району і, навіть, діти.

У 1959 році бібліотека отримала нове приміщення, яке було одним з кращих в області і, в якому районна бібліотека для дітей перебуває й донині.

У штаті бібліотеки – 4 фахівця: **завідуюча бібліотекою Катерина Григорівна Гребенюк, завідувача читальною залом – Тищенко (Борідченко) Галина Марківна; 2 бібліотекарі: Осипенко (Шевченко) Марія Тихонівна** (відділ обслуговування дошкільнят та учнів 1-3 класів) та **Осипенко Надія Тихонівна** (відділ обслуговування учнів 4-8 класів).

Колектив РДБ, 50-ті рр. 20 століття

перший ряд
(справа на ліво сидять):

К. Г. Гребенюк – перша завідувача РДБ
з 1946 по 1959 рр.

М.Т. Шевченко – завідувача РДБ
з 1959 по 1980 рр.

другий ряд
(справа на ліво):

Н.Т. Шевченко – бібліотекар,

Г.М.Борідченко –

завідуюча читальною залом

Бібліотекарі працювали над організацією і веденням довідково-бібліографічного апарату, займались доукомплектуванням фонду, вивчаючи запити читачів (на фото). Енергійний колектив, нові книги, зручні меблі, просторі відділи обслуговування – усе це приваблювало дітей і вчителів, і дало можливість розгорнути роботу бібліотеки на повну силу. Зі складу старшокласників, вожатих, вчителів утворився читацький актив, який допомагав у роботі закладу.

Наприкінці 50-х років, у зв'язку з пенсійним віком К.Г.Гребенюк, **завідуючою дитячою бібліотекою призначають Марію Тихонівну Шевченко** (Наказ №68 від 1.08.1959 року Олександрівського культвідділу), яка очолювала бібліотеку 26 років. Марія Тихонівна заочно закінчила Харківський інститут культури. З 1950 по 1957 рр. перебувала на посаді завідувачої пересувним фондом районної бібліотеки. З 1957 по 1959 рр. працювала бібліотекарем дитячої бібліотеки. З березня 1985 року перейшла на посаду бібліотекаря на якій перебувала до листопада 1987 року. Свій досвід роботи, любов до книги, до юних читачів передавала колегам районної та сільських книгозбірень.

Труд М.Т.Шевченко не залишився непоміченим. Вона нагороджувалась: Почесною грамотою та іменним годинником Міністерства культури СРСР, ювілейною медаллю, знаком «За відмінну працю», грамотами та подяками обласного та районного рівня. Навіть, будучи на пенсії, у 2005 році, Марія Тихонівна стала лауреатом премії імені Бориса Кузика (земляк-меценат).

У 1965 році **бібліотекарем на молодший відділ обслуговування призначається Ромашина Оксана Онуфріївна**, яка віддано працювала у РДБ до 80-х років.

Протягом 60-70-х років матеріально-технічний стан РДБ поліпшувався: придбано нові металеві стелажі, покриття для підлоги, штори на вікна, стільці, столи. Поповнювався й фонд бібліотеки: у 1965 році вже налічувалось 18560 прим. документів.

Починаючи з 60-х років, працівники РДБ, шляхом індивідуальної та масової роботи з юними читачами, активно пропагують матеріали про рідний край та людей, що прославляли його. Задля цього проводились заходи такі, як: книжкові викладки і виставки, бібліотечні плакати, літературні ігри, подорожі тощо. На той час бібліотека не могла оминати політичні події країни. З цією метою організовувались не тільки спеціальні заходи для читачів, а й ретельно велась статистика щодо видачі такої літератури. Так, зокрема, в Альбомі, присвяченому роботі дитячих бібліотек області з нагоди піввікової річниці Жовтневої революції (архів Кіровоградської ОДБ ім. Т.Г.Шевченка), знаходимо наступні дані: за I півріччя 1966 р. Олександрівською РДБ видано 2721 прим. книг вищезазначеної тематики.

РДБ як методичний центр надавала допомогу з питань роботи з читачами-дітьми 30-ти сільським і 44-м шкільним бібліотекам району. До цього працівників РДБ спонукав і обласний конкурс по методичній роботі серед дитячих бібліотек області, організований ОДБ ім. А.П.Гайдара (нині, ОДБ ім. Т.Г.Шевченка). Так, за три квартали 1967 року РДБ здійснено: 44 виїзди до сільських і шкільних бібліотек, проведено 7 семінарів, 3 практикуми, узагальнено досвіди Ставидлівської сільської бібліотеки по роботі з дітьми та Михайлівської шкільної бібліотеки з питань краєзнавства.

Слід зазначити, що бібліотека, одна з перших в області, організувала відкритий доступ до її фондів. На базі закладу відкрито школу передового досвіду з питань правового виховання дітей та забезпечувалось проходження практики для студентів бібліотечного факультету Олександрійського культосвітнього училища. А щоб розширити професійні знання, познайомитись з досвідом колег з інших книгозбірень, працівники дитячої бібліотеки командувались на курси підвищення кваліфікації не лише в обласний центр, а й у творчі відрядження до міст Київ, Ленінград, Переяслав-Хмельницький та Ростовську область.

У цей період подією стали відвідини дитячої книгозбірні міністра культури України О.Р.Бабчука, який дав високу оцінку роботи бібліотеки. У свою чергу, обласне управління культури, у 1970 році, відзначило Олександрівську РДБ як «Бібліотеку відмінної роботи».

На початку 70-х рр. читачами РДБ були 3 тис. дітей, видача літератури яким складала 9 тис. примірників книг і періодики. Фонд РДБ у 1976 р. становив 29600 прим.

У 1977 році РДБ увійшла до складу районної централізованої бібліотечної системи. Завідуючу бібліотекою переведено на посаду заступника директора РЦБС по роботі з дітьми. Відділи обслуговування читачів у РДБ залишились ті ж самі. Але під час централізації при районній бібліотеці були створені нові відділи, які полегшували роботу працівників бібліотек району і допомагали в ефективному обслуговуванні усіх читачів. Зокрема, це відділи: комплектування і обробки літератури, книгозберігання та обмінний фонд. РДБ залишилась методичним центром по роботі з читачами-дітьми для 37-ми сільських бібліотек-філій.

Централізація мережі району поліпшила ситуацію з поповненням фондів в усіх бібліотеках, особливо у районних. РДБ щорічно отримувала по 1-2 тис. прим. документів. Так, у 1980 р. фонд налічував 32 тис. примірників, через 6 років – майже 38 тис. прим. Безперечно, це відобразилось на інших основних показниках роботи. Книговидача у 1986 р. становила понад 72 тис. прим., що у 8 разів більше, проти 1970 р. Зросла й кількість читачів: з 2120 осіб (1980 р.) до 2420 осіб (1986 р.)

У 80-х роках для читальної зали РДБ закупили нові вітрини, дерев'яні стелажі, килимові дорожки, столи.

У 1980 р. проводився Всеукраїнський конкурс бібліотек «Есть статья в строй!», присвячений 35-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні, до якого долучились дитячі бібліотеки області, у тому числі, й Олександрівська РДБ. З цією метою працівники розгорнули широку пропаганду патріотичної книги серед читачів-учнів молодшого, середнього і старшого шкільного віку. Провели цикли

книжкових виставок «Днів тих слава не померкне» і масових заходів «Помни», зустрічі з учасниками війни, усний журнал «Їх подвиги в пам'яті вічні» про піонерів-героїв, години мужності і поезії «Вкарбовані у вічність» і «Слово обпалене війною», коментовані тематичні читання; створили папку газетних статей «Юні патріоти Кіровоградщини» про підпільну організацію «Спартак». Крім цього, відбулись фестиваль діафільмів «Безсмертя героїв» та огляди літератури «Юність мужала в боях», «Рядки, що пахнуть порохом».

У різні роки оновлювався склад бібліотекарів РДБ, кожен з яких зробив свій внесок у діяльність РДБ: **Лідія Степанівна Омельченко** (1975-1977 рр.), яка згодом очолила відділ комплектування і обробки літератури РБ; **Любов Петрівна Іванова** (1977-1983 рр.); **Наталія Григорівна Литвин** (з 1983 р. й по сьогодні, а з 1985 по 1986 рр. перебувала на посаді заступника директора по роботі з дітьми); **Антоніна Григорівна Ткаченко, Лариса Миколаївна Павловська, Жанна Миколаївна Стукало** (80-90 рр.); **Світлана Андріївна Баклан** (з 1990 р.).

У 1986 році **заступником директора по роботі з дітьми РЦБС призначено Любов Михайлівну Францішко**, яка займала цю посаду до кінця 1991 року.

Семінар сільських бібліотек, 1984 рік

у першому ряду
(зліва – направо):

Н.Г.Литвин – бібліотекар РДБ

Л.Г.Францішко – бібліотекар пересувної
бібліотеки РЦБС

Ж.М.Стукало – бібліотекар РДБ

У 1995 році за рішенням виконкому районної ради від 27.07.1995 року №132 в Олександрівському районі відбулась децентралізація бібліотечної мережі. Але за районним дитячим бібліотечним закладом залишилась функція методичного центру для усіх міських і сільських бібліотек району з питань організації роботи з користувачами-дітьми.

З грудня 1991 року до жовтня 2016 року бібліотеку очолювала **Брайко (Рула) Світлана Іванівна** (на фото, 1980 рік). Спочатку займала посаду заступника директора по роботі з дітьми РЦБС, а з 1995 року – директор районної бібліотеки для дітей. Свою трудову біографію розпочала у 1976 році бібліотекарем в Олександрівській районній бібліотеці для дорослих, куди отримала направлення після закінчення Олександрійського культосвітнього училища. Бажання професійного росту привели її до Київського державного інституту культури, який заочно закінчила у 1991 році, за спеціальністю бібліотекар-бібліограф. За багаторічну сумлінну працю неодноразово нагороджувалась почесними грамотами, подяками районної державної адміністрації та районної ради, обласним управлінням культури та районним відділом культури. У 2005 році С.І.Рула стала лауреатом премії імені Бориса Кузика (земляк-меценат), а у 2011 році – лауреатом обласної премії у галузі культури «Духовний скарб Кіровоградщини» у номінації «За внесок у розвиток бібліотечної справи» (на фото).

Починаючи з 2001 року, розробляються та успішно втілюються довгострокові комплексно-цільові програми і проекти РДБ. Наприклад, «Олександрівщина – мій рідний край», «Багатомірність інформаційної культури. 21 століття», «Радість інформації – дітям з неповних сімей». У 2011 році, у рамках міжнародної програми «Бібліоміст», заклад переміг у проекті «Організація нових послуг з використанням вільного доступу до Інтернету», який спрямований на інформаційну підтримку дітей з Недільної православної школи при Олександрівській Свято-Успенській

церкві, за допомогою бібліотечного дитячого інформаційного центру православ'я «Віра і Надія». Бібліотекарі створили рекламний плакат «Комп'ютеризація і православна церква», інформаційні листівки «Храм і бібліотека: два світи, що духовно поєдналися», перелік сайтів «Храм починається з нашого серця: знайди друзів в Інтернеті». Учасники школи мали змогу переглядати православні мультфільми та кінострічки, брати участь у майстер-класах з декоративно-прикладного мистецтва разом з народною майстринею А.Штим, акціях «Мистецькі «перлинки» тощо. Цю ділянку роботи відмічено у книзі «Бібліотечна кухня», виданою програмою «Бібліоміст» у 2013 році. Книга містить 32 рецепти від успішних сучасних бібліотек з різних куточків України. Відрадно, що один із таких рецептів – стаття «Феодосіїв кінозал», представлено від Олександрівської районної бібліотеки для дітей (на фото).

Завдяки перемозі у програмі «Бібліоміст», відкрито Інтернет-центр з функціонуванням якого, на 20% збільшилась кількість відвідувань користувачів, серед яких і діти з багатодітних та неповних сімей. Адже тут можна поринути у незвіданий віртуальний світ, користуватись електронною поштою, скайп-зв'язком. Також, фахівцями РДБ створено блог «Малюток» та веб-сайт. Слід зазначити, що комп'ютеризація РДБ розпочалась у 2007 році. За рахунок коштів бюджетних та зі спеціального фонду бібліотеки придбано ксерокс, комп'ютер, принтер. У 2008 році – кольоровий принтер і здійснено підключення до мережі Інтернет.

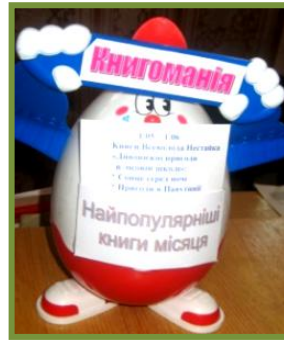
Працівники бібліотеки завжди дбали про нові книги для своїх користувачів і задля цього використовують альтернативні заходи. Так, зокрема, у 2012 році, РДБ стала переможцем конкурсу «Поповнення фондів сільських бібліотек та активізація їх культурно-просвітницької роботи з дітьми та молоддю» антикризової гуманітарної програми Міжнародного фонду «Відродження», завдяки якому придбала 546 прим. нових книг на 10 тис. грн. Рекламу книг розміщували на сайті бібліотеки, місцях компактного перебування жителів (у школах, сільських радах, лісництві, будинках культури, на пошті). У 2015 році бібліотекарі взяли участь у соціальній акції видавництва «Фонтан казок», що дало можливість бібліотеці безкоштовно отримати книги сучасної української авторки Оксани Луцевської. До цієї справи РДБ неодноразово долучали й місцеву владу, літераторів-краян, спонсорів, меценатів, читачів бібліотеки та мешканців селища. Наприклад, під час проведення у РДБ презентацій нових видань письменників-земляків «Десята муза Кіровоградщини» Б.Куманського та «Гуси і лебеді. Про велике зелене дерево» В.Кобзаря бібліотека отримала їх у дарунок. Результатом благодійної акції, оголошеної РДБ «Придбай книгу – подаруй свято дітям, позбавленим батьківської турботи», були надані книги для дітей літературно-мистецьким об'єднанням «Крила», Свято-Успенською церквою та меценатом Б.Кузиком.

Директор РДБ С.І.Рула про книги і дитяче читання: *«Більш ніж 35 років роботи у бібліотеці дають мені право зробити якісь свої висновки стосовно сучасного стану дитячого читання, і навіть порівняти його з тим, що було 10-15 років тому. На мою думку ... сучасні діти мають більше можливостей читати цікаву, дійсно дитячу літературу, і вітчизняну, і зарубіжну. Дитяча література перестала бути політично заангажованою і це – найбільше досягнення сучасного книговидавництва. В ній менше фальші, надуманості... з'явилися нові українські автори, перекладено на українську мову багато відомих книг... Пам'ятаю, як за «Чарівником Смарагдового міста» О. Волкова завжди була черга, а тепер ... є багато примірників... Маємо прекрасно видані книги наших українських класиків. І треба сказати, що все це дає свої результати: інтерес до книжок серед дітей молодшого шкільного віку зростає. Також, зріс інтерес дітей до читання періодичних видань. Ідучи назустріч нашим користувачам, бібліотека почала видавати журнали додому. Раніше можна було скористатися ними лише в читальному залі. І що... приємне – інтерес до періодичних видань значно виріс. Чим старшою стає дитина, тим менше часу відводить вона на читання, її читання стає більш діловим, ніж вільним. У сучасного підлітка є великі можливості вибору того чи іншого способу проведення дозвілля. Це*

різні засоби масової комунікації та електронні мас-медіа». Виходячи з умов сучасності, Світлана Іванівна констатує, що розумне поєднання книги і комп'ютера у бібліотеці дає свої позитивні результати.

Дбають бібліотекарі і про естетичний вигляд свого закладу. Так, на абонементі для найменших читачів створено зону відпочинку з низенькими стільчиками, ігровим столиком. У читальній залі – зони «періодика», «краєзнавча», «здоров'я». Та найулюбленішою, як для юних користувачів, так і для їхніх батьків, є дві зони відпочинку «Мамам, бабусям і маленьким Катрусям» та «Татусям, дідусям і маленьким Петрусям», де можна почитати книги, погортати журнали, пограти в шахи, шашки, спробувати свої творчі можливості у в'язанні, вишивці, виготовленні виробів з бісеру.

У бібліотеці діють центри спілкування користувачів: народознавча вітальня «Родина», інтелектуальний клуб «Еврика» для користувачів середнього та старшого шкільного віку, міні-школа «Смайлики-пізналики» для дошкільників та учнів молодшого шкільного віку, гуртки «Веселий комп'ютер», «Книжкова лікарня» та центр активного дозвілля «Пізнаючи світ, пізнай себе». Одним словом, є де відпочити, поспілкуватись і почитати. А значить, з користю провести час.

Колектив Олександрівської РДБ (2013 рік)

(зліва направо): **Н.Г.Литвин** – провідний бібліотекар, **С.І.Рула** – директор РДБ, **С.А.Баклан, Л.І.Рибалка** – бібліотекарі

Багато років бібліотека плідно й творчо співпрацює зі школами, дитячими садками, службами РДА, причетними до роботи з дітьми, районними Будинком культури і літературно-мистецьким об'єднанням «Крила», Свято-Успенською церквою, меценатом-земляком

Б.Кузиком, приватними підприємцями, волонтерами, краєзнавцями, істориками, юристами, психологами, літераторами, музикантами, художниками. Нинішні основні напрями у роботі бібліотеки з відвідувачами – це формування патріотично-правової свідомості та інформаційної культури, популяризація краєзнавства та екологічного життєспрямування дітей. Приділяється увага й родинному читанню.

З юними читачами бібліотеки часто зустрічаються поети-земляки, публіцисти, журналісти: Н.Купчинська, Ю.Білюченко, А.Кримський, І.Кримська, В.Білошапка. Відбулись скайп-зустрічі з Д.Клюєнком (м.Одеса), А.Гаєм (м.Біла Церква). Фахівцями бібліотеки видано серію краєзнавчих буклетів «Родом з Олександрівщини», які органічно доповнюють книжкові виставки та заходи.

Користувачі РДБ активно беруть участь у заходах різних рівнів. Зокрема, Національний проєкт «Україна читає дітям»; всеукраїнські: Тиждень дитячого читання, Тиждень права, конкурси «Кращий читач України», «Моя мала Батьківщина», «Хочу читати», «У вінок Кобзаря ми вплітаємо майбутнє», «Світ нових можливостей», «Книга пам'яті мого роду»; обласні: акції «Бібліотека дитячих мрій», «Бібліотека – мудрість книг і щедрість серця», конкурси на кращий промо-ролик «Бібліотека для дітей – територія ідей», «Тріумф ідей», бібліомарафон «Ми пам'ятаємо» та інші. У 2007 році користувачка РДБ О.Шевчук, учениця ЗШ I-II ступенів №2, отримала перемогу в обласному турі Всеукраїнського конкурсу «Найкращий читач України року» і здійснила поїздку до Львова на Всеукраїнський Фестиваль дитячого читання.

Чимало заходів відбувається поза межами бібліотеки, що добре сприймається односельцями. Так, РДБ спільно з відділом у справах сім'ї, молоді та спорту РДА, Будинком дитячої творчості організовує у літніх оздоровчих центрах відпочиваючим дітям селища та вихованцям зі Світловодського і Пантаївського інтернатів (табір «Жовтень», розташований на території Олександрівщини), перегляди книжкових новинок і журналів, літературні ігри і мультимедійні вікторини, подорожі Читай-містом. Також, РДБ на вулицях селища влаштовує дитячі майданчики, благодійні аукціони, ярмарки дитячої книги, флешмоби, акції, майстер-класи, конкурси, до яких долучаються усі охочі, як діти, так і дорослі.

У 2016 році відбулась кадрова ротація. Директором РДБ, на контрактній основі, призначено, **Світлану Андріївну Баклан** (на фото) з бібліотечним стажем понад 27 років. До РДБ прийшла молодим фахівцем на посаду бібліотекаря читальної зали, після закінчення Олександрійського училища культури. У 2015 році здобула ступінь «бакалавр» за напрямом «Документознавство та інформаційна діяльність» у ВП «Кіровоградський факультет Київського національного університету культури і мистецтв». Продовжує навчання у магістратурі. Брала активну участь в реалізації проекту РДБ від програми «Бібліоміст». Безпосередньо причетна до створення та діяльності дитячого інформаційного центру православ'я «Віра і Надія», Центру дитячої ерудиції «Еврика», бібліотечного кінозалу «У країні Мультяндії». Займалась оформленням комфортних бібліотечних зон для сімейного читання і відпочинку. За багаторічну сумлінну працю і професіоналізм неодноразово нагороджувалась Почесними грамотами та подяками Олександрівської районної ради і РДА, відділу культури і туризму Олександрівської РДА.

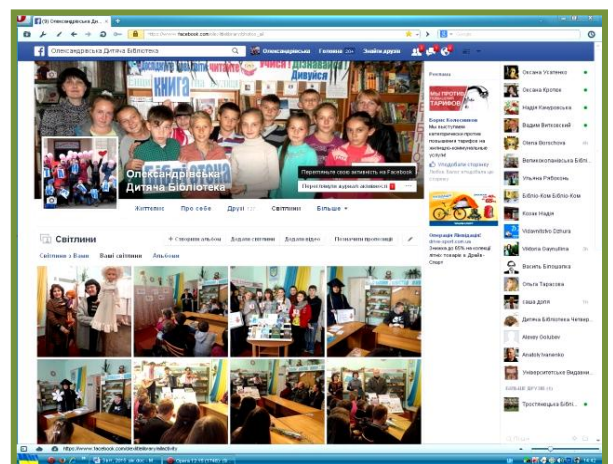
У 2015 році, з досягненням пенсійного віку, **залишила посаду бібліотекаря Л.І. Рибалка**, яка добросовісно й творчо пропрацювала у РДБ 12 років. На її посаді, бібліотекаря обслуговування користувачів середнього та старшого шкільного віку, працює **Людмила Петрівна Онда**, бібліотекар за фахом, і з певним досвідом роботи.

Нинішній склад колективу дитячої бібліотеки згуртований не лише в роботі закладу, а й поза його межами (на фото: під час святкування Дня незалежності

України). Є упевненість, що позитивний імідж РДБ, напрацьований роками, матиме своє продовження.

РДБ як методичний центр займається організацією і проведенням заходів щодо підвищення фахового рівня бібліотекарів району. Однією з найпоширеніших форм роботи є тематичні семінари, практикуми, конкурси професійної майстерності. Бібліотекарі Олександрівщини вивчають і запроваджують кращий бібліотечний досвід з різних напрямів. На базі РДБ неодноразово проводились заходи обласного рівня. Один з останніх – обласний літній курс бібліотечної інноватики для сільських бібліотекарів району (2013 рік).

Діяльність закладу постійно висвітлюється на сторінках районних, обласних друкованих видань, на сайтах, блогах, у соціальних мережах (на фото). Таким чином, реклама найкращих заходів та бібліотечної діяльності в цілому, допомагає формувати позитивний імідж закладу, посилює попит на послуги, привертає увагу громадськості до

бібліотеки, її досягнень та проблем.

Бібліотека для дітей znana своїми здобутками як у районі, так і в області. Адже тут завжди чекають і радо приймають усіх відвідувачів.

Дані про РДБ:

Структура бібліотеки – абонемент, читальна зала

Штат – 4 одиниці

Бібліотечний фонд – 20 740 примірників документів

Користувачі обслужені – 1804, у т. ч., за ЄРК – 1 309

Відвідування – 22 637, у т. ч., *Інтернет-відвідування* – 2 001

Видача документів – 36 044 примірників

Використання новітніх інформаційних технологій –

3 комп'ютери, 2 принтери, 2 багатофункціональні пристрої, 1 ксерокс, скайп-зв'язок, Інтернет, E-mail

Блог «Малютко» <http://alexdtut.blogspot.com>

Сайт бібліотеки <http://childrenlibrary.olexandrivka.info>

Прийняті скорочення у виданні

вулиця – вул.

єдина реєстраційна картотека – ЄРК

комп'ютер – ПК

міська бібліотека для дітей – МДБ

міська централізована бібліотечна система – МЦБС

одиниць – од.

примірники – прим.

районна бібліотека для дітей – РДБ

районна державна адміністрація – РДА

районна централізована бібліотечна система – РЦБС

роки – рр.

сільська бібліотека для дітей – СДБ

століття – ст.

тисяча – тис.

у тому числі – у т. ч.

Використані джерела

1. Бібліотечна Україна : довідник. – К. : «Абрис», 1996. – С. 202.

2. Бібліотеки Української РСР : довідник. – Харків : Ред.-видав. відділ Книжкової палати УРСР, 1969. – С. 83.

3. Виконання умов конкурсу по методичній роботі : [альбом-естафета] / обл. б-ка. для дітей ім. А.П. Гайдара. – Кіровоград, [1966]. – 27 арк.

4. Історія міст і сіл Української РСР в 26-ти томах. Кіровоградська область. / ред. кол. тому Д.С.Сиволап (гол.) та ін. – К. : Ін-т історії АН УРСР, 1972. – 815 с. : іл.

5. Історія розвитку бібліотек України для дітей (1960-1974) [Текст] / М-во культури і мистецтв України, Нац. б-ка України для дітей. – К., 2007. – С. 1.

6. Наші досягнення від з'їзду до з'їзду. 60-ті рр 20ст.: [альбом-естафета] / обл. б-ка. для дітей ім. А.П. Гайдара. – Кіровоград, [1971]. – 30 с.

7. Погребняк, Г.І. Організаційно-методична діяльність бібліотек України для дітей (1946-1976 рр.) [Текст] / М-во культури і туризму України. Нац. б-ка України для дітей. – К., 2005. – С. 6.

8. Погребняк, Г.І. Організаційно-методична діяльність бібліотек України для дітей (1946-1976 рр.) [Текст] / М-во культури і туризму України. Нац. б-ка України для дітей. – К., 2005. – С. 25.

9. Погребняк, Г.І. Організаційно-методична діяльність бібліотек України для дітей (1946-1976 рр.) [Текст] / М-во культури і туризму України. Нац. б-ка України для дітей. – К., 2005. – С. 27.

10. Погребняк, Г.І. Організаційно-методична діяльність бібліотек України для дітей (1946-1976 рр.) [Текст] / М-во культури і туризму України. Нац. б-ка України для дітей. – К., 2005. – С. 40.

11. Погребняк, Г.І. Становлення та розвиток дитячих бібліотек України [Текст] / Г.І. Погребняк ; Наук. ред. В.С. Бабич ; М-во культури і мистецтв України. Нац. б-ка України для дітей. – К., 2003. – С. 63.

Видавець:
Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г.Шевченка
вул. Шевченка, 5
м. Кропивницький
25006

Телефон/факс: (0522) 22 – 45 – 85

<http://librarychl.kr.ua>

E-mail: 02219398@mail.gov.ua